

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 16 juni 2023

Mål nr

B 2659-22

PARTER

Klagande

MY

Ombud och offentlig försvarare: Advokat UB

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Grov misshandel m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2022-03-23 i mål B 4389-21

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens domslut på det sättet att Högsta domstolen dömer MY för misshandel enligt 3 kap. 5 § brottsbalken i stället för grov misshandel (se p. 2 i tingsrättens domslut) och bestämmer fängelsestraffets längd till ett år och fyra månader.

UB ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av MY i Högsta domstolen med 28 009 kr. Av beloppet avser 22 407 kr arbete och 5 602 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

MY har yrkat att Högsta domstolen ska döma honom för misshandel i stället för grov misshandel och bestämma påföljden till skyddstillsyn.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. MY och ZMA hade vid det i målet aktuella tillfället en parrelation. De bodde tillsammans i hennes lägenhet.
2. Den 27 september 2020 släppte ZMA inte in MY i lägenheten, eftersom han var påverkad av narkotika. MY begav sig då till sin mammas lägenhet. Det uppstod bråk där och polis kom till platsen och tog med sig MY.
3. ZMA åkte därefter till MYs mammas lägenhet och stannade över natten. På morgonen den 28 september 2020 kom MY till lägenheten där hans mamma, en av hans systrar och ZMA befann sig.

4. MY hamnade i ordväxling med sin mamma och syster. Han gick till köket och hämtade en fruktkniv som hade ett cirka tio centimeter långt knivblad. När han fick syn på ZMA knuffade han ner henne i en soffa, tog ett strupgrepp och utdelade flera hugg med kniven som träffade ZMAs vänstra arm och ben. Hon hade jeans på sig och knivbladet gick sönder i samband med ett av huggen mot hennes vänstra ben. ZMA lyckades med hjälp av MYs mamma och syster få bort MY och resa sig och ta sig därifrån.

5. ZMA har uppgett att hon under angreppet inte kände någon smärta, eftersom hon var helt fokuserad på att avvärja knivhuggen. Däremot kände hon viss smärta efteråt. Av misshandeln tillfogades ZMA en hudavskrapning med ett blåmärke på armen, en yttlig sårskada och en hudavskrapning på benet. Skadorna föranledde inte några medicinska åtgärder.

6. MY åtalades för grov misshandel enligt följande gärningsbeskrivning.

MY har tagit stryptag på ZMA samt huggit/stuckit henne med en kniv i arm och ben. [...] ZMA orsakades andnöd, hudavskrapningar, sårskador, blåmärke och smärta. Brottet bör bedömas som grovt eftersom MY visat särskild hänsynslöshet eller råhet genom att använda kniv. MY begick gärningen med uppsåt.

7. Tingsrätten dömde MY för grov misshandel i enlighet med åtalet. Därutöver dömde tingsrätten honom för att vid samma tillfälle ha gjort sig skyldig till ringa narkotikabrott, misshandel av normalgraden gentemot sin mamma och grovt olaga hot gentemot sin mamma och syster samt ZMA. Tingsrätten bestämde påföljden till fängelse i ett år och nio månader.

8. Hovrätten har dömt MY för grov misshandel, misshandel av normalgraden och ringa narkotikabrott. Däremot har hovrätten bedömt att de olaga hoten ska ses som brott av normalgraden. Hovrätten har bestämt påföljden till fängelse i ett år och åtta månader.

Frågan i målet

9. Den huvudsakliga frågan i målet är om den misshandels gärning som MY har gjort sig skyldig till gentemot ZMA ska bedömas som misshandel av normalgraden eller som grov misshandel.

Misshandel av normalgraden och grov misshandel

10. Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd döms för misshandel till fängelse i högst två år (se 3 kap. 5 § brottsbalken).

11. Om ett misshandelsbrott är att anse som grovt döms för grov misshandel till fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen har tillfogat en svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet (se 3 kap. 6 § första stycket brottsbalken).

Bedömningen av om ett brott utgör misshandel av normalgraden eller grov misshandel

12. Varje grad av ett i olika svårhetsgrader indelat brott är att se som en egen brottstyp. Det innebär att frågan om till vilken grad ett visst brott hör måste avgöras innan den konkreta straffvärdebedömningen görs, även om gradindelningen hänger nära samman med straffvärdebedömningen. Utgångs-

punkten för att avgöra brottets svårhetsgrad är den aktuella straffbestämmelsens utformning. Det innebär att vid misshandel är utgångspunkten den av uppsåt täckta skada eller smärta som gärningen har lett till. (Se ”Brevinkastet” NJA 2018 s. 574 p. 19 och 20.)

13. Det bör emellertid framhållas att den av uppsåt täckta skadan eller smärtan endast utgör en startpunkt för bedömningen och att, såsom generellt gäller vid alla brott, frågan om till vilken grad ett misshandelsbrott hör ska avgöras efter en helhetsbedömning av samtliga omständigheter vid gärningen.

14. Vid den bedömningen ska självständigt beaktas de faktiska omständigheter som kan hänföras till de andra kvalificerande grunderna för grov misshandel – om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen har visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Detta innebär att ju mer framträdande någon av dessa kvalifikationsgrunder är desto mindre krävs i form av skada eller smärta för att en gärning ska bedömas som grov misshandel.

15. Kvalifikationsgrunden särskild hänsynslöshet eller råhet tar sikte på gärningsmannens agerande, främst med vilken brutalitet och i vilket syfte som misshandeln har utförts. För att denna grund ska vara tillämplig krävs att det är fråga om en hänsynslöshet eller råhet som går klart utöver vad som ligger i att tillfoga den aktuella skadan. Det kan t.ex. ses som ett uttryck för hänsynslöshet om det är fråga om våld i särskilt integritetskränkande former, gemensamt våld mot en ensam person eller våld som riktar sig mot den som är skyddslös. (Jfr ”Brevinkastet” p. 22 och ”Den utdragna misshandeln” NJA 2020 s. 564 p. 16.)

Bedömningen i detta fall

16. MY har tagit ett struhtag på ZMA och huggit henne i vänster arm och ben med en fruktkniv, som hade ett cirka tio centimeter långt knivblad.

17. De skador ZMA orsakades av misshandelsgärningen var inte särskilt allvarliga. Gärningen medförde smärta för henne, men smärtan var varken särskilt intensiv eller långvarig. Det är inte visat att hon orsakades andnöd. (Se p. 5.)
18. Däremot var gärningen helt provocerad och utfördes på ett våldsamt och skrämmande sätt mot en person som MY vid tillfället hade en parrelation med. Genom att ta ett kraftigt strupgrepp och utdela flera hugg med en kniv visade han likgiltighet inför de skador ZMA skulle kunna orsakas. Det sätt på vilket knivhuggen utdelades innebar vidare att det fanns en betydande risk för allvarligare skador. MY har därför genom sitt handlande visat hänsynslöshet.
19. Vid bedömningen bör det emellertid också beaktas att MY hade beväpnat sig med en förhållandevis liten och tunn kniv. Därutöver bör hänsyn tas till att ZMA inte var ensam och att hon omgående fick hjälp av MYs mamma och syster att avvärja angreppet.
20. Mot denna bakgrund kan MY inte anses ha visat en hänsynslöshet som gått klart utöver vad som ligger i att tillfoga skadorna. Även om det är fråga om en allvarlig misshandelsgärning är den inte att bedöma som grov misshandel, utan som ett brott av normalgraden.
21. Med hänsyn till vad som redovisats beträffande gärningens utförande har den ett förhållandevis högt straffvärde som något överstiger fängelse i ett år.
22. MY ska därutöver dömas för ytterligare en misshandel, tre fall av olaga hot och ringa narkotikabrott. Det samlade straffvärdet för den brottslighet som

MY döms till uppgår till fängelse i ett år och fyra månader. Annan påföljd än fängelse är inte aktuell i detta fall och straffets längd ska bestämmas i enlighet med straffvärdet.

I avgörandet har deltagit justitieråden Svante O. Johansson, Stefan Johansson (referent), Malin Bonthron, Christine Lager och Margareta Brattström
Föredragande har varit justitiesekreteraren Axel Johnsson